

ազգականաց հետ վառարանին քով կրնասի կր-
հանգչի : Պանդուխտն ամեն տեղ մինակ է :

Ո՛ւր կերբան այն փոքորիկէ քշուած ամպերն .
փոքորիկը այն ամպերուն պէս զիս աչ կըքշէ,
եւ ո՛վ գիտէ ուր : Պանդուխտն ամեն տեղ մինակ
է :

Գեղեցիկ են այս ծառերս, գեղեցիկ են այս
ծաղկերնքս . բայց ասոնք իմ երկրիս ծաղկերնքն
ու ծառերը չեն . ասոնք ինծի համար անբարբառ
անյեզու են : Պանդուխտն ամեն տեղ մինակ է :

Քաղցրաձայն են այս երգերը . բայց անոնց
ազդած տխրութիւնն ու զուարճութիւնը իմ տխրու-
թիւնս ու զուարճութիւնս չէ : Պանդուխտն ամեն
տեղ մինակ է :

Հարցուցին ինծի . Ինչո՞ւ կուլաս : Երբոր պատ-
ճառն ըսի, ոչ ոք լացաւ . վասն զի ըսածներս չէին
հասկընար : Պանդուխտն ամեն տեղ մինակ է :

Յերունիներ տեսայ մատաղերամ տղաքներէ
պատած, նման այն ձիւքենւոյն որուն չորս կողմն
իւր դեռաբոյս ճիւղերը կը բարձրանան . բայց այն
ծերունիներէն ոչ ոք զիս իւր որդին անուանեց,
այն տղոցմէ ոչ ոք ինծի եղբայր ըսաւ : Պան-
դուխտն ամեն տեղ մինակ է :

Զուարթերես աղջիկներ տեսայ, որ առաւօ-
տեան հեզասիւք հովին պէս իրենց եղբարցն ու
ազգականացը քաղցր կը ժպտէին . իսկ ինծի այն
աղջիկներէն ոչ ոք ժպտեցաւ : Պանդուխտն ամեն
տեղ մինակ է :

Երիտասարդներ տեսայ որ զիրկընդխտուն իրա-
րու կը պրլլուէին, կարծես քէ կեանքերնին մէկ
կեանք կուգէին ըլլալ . իսկ ինծի ոչ ոք ձեռք
տուաւ : Պանդուխտն ամեն տեղ մինակ է :

Բարեկամներ, ամուսիններ, հարք եւ եղբարք
հայրենեաց երկրին մէջ միայն կը գտնուին : Պան-
դուխտն ամեն տեղ մինակ է :

Հէգ պանդուխտ, մի՛ եւս հեծեր . ամեն մարդ
քեզի պէս աքսորեալ է . ամեն մարդ իր հայրն,
եղբայրներն, ամուսինն ու բարեկամները կը-
կորսընցընէ :

Մեր հայրենիքն այս աշխարհիս վրայ չէ .
ի զուր մարդս կը փնտռէ զանիկայ . մարդուս
հայրենիք կարծածը օրեւան մի է գիշերուան մը
համար :

Թափառական կը պտըտի երկրիս վրայ : Աս-
տուած առաջնորդ ըլլայ խեղճ պանդխտին :

Թարգմանեաց ի գաղղիականէ.

ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

Սշակ, հայկազենեան ազգային Ուսումնարանին Փարիզու:

ԽՂՃՄՏԱՆՔԻ ՏԱԳՆԱԳԸ.

Ամեն մարդ իր սրտին մէջ դատաստանարան
մը ունի, որով նախ ինքզինքը կը դատէ մինչեւ
որ գերագոյն դատաւորը իր վճիռը տայ : Թէ որ
մոլութիւնը մեր կազմուածքին բնական հե-
տեւանքն է, իրմէ կուգայ այն սարսափը որ բա-
րեյաջող կենաց երջանկութիւնը կը պղտորէ : Ին-
չո՞ւ համար խղճմտանքին խայրուածքը այնչափ
սոսկալի է, որ շատ անգամ մարդիկ լաւ կը հա-
մարին աղքատութեան մէջ մնալ եւ առաքինու-
թեան ամեն խստութիւնները քաշել, քան քէ ապօ-
րինաւոր հարստութիւններ ձեռք ձգել : Ինչո՞ւ
համար է որ արեան մէջ ձայն մը, քարին մէջ
խօսք մը կայ : Վագրը իր որսը պատռելէն վերջը
կը բնանայ, իսկ մարդս սպանութիւն որ ընէ քունը
աչքեն կը փախչի . անապատ տեղուանք կը փնտռէ,
եւ սակայն միայնութենէն կը սոսկայ, գերեզման-
ներու չորս դին կը պտըտի, եւ սակայն անոնցմէ
կը վախնայ : Նայուածքը անհանգիստ ու խռովեալ
ջնարմաձակիր խնջոյից սրահին պատին վրայ
նայելու՝ վախնալով որ չըլլայ քէ անոր վրայ
մանազնկոյծ գրեր տեսնէ : Բոլոր իր զգայարան-
ները կարծես քէ աւելի կը գօրանան ու կը սրուին
զինքը աւելի տանջելու համար . գիշերուան մրու-
թեան մէջ սպանուալից աղօտ լոյսեր իրեն կերե-
նան . չորս դին սպանութեան հոտեր կսոճու .
մինչեւ իր ձեռքովը պատրաստած կերակուրնե-
րուն մէջ բոյնի համ կը գտնէ . իր ականջը այնչափ
սուր է որ, ուրիշին ջլած ձայնը ինքը կը լսէ ու
կըղդոյայ, եւ բարեկամը համբուրելու ատեն,
անոր հագուստին տակ պահուած բոյր կայ կը-
կարծէ :

Թարգմանեաց ի գաղղիականէ.

Թ. ՎԳԻՌՈՐ Ա. ՊԱՐՏԻՉՊԱՆԵԱՆ

Սշակ, հայկազենեան ազգային Ուսումնարանին Փարիզու:

ՔԱՂԱՔԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ.

Բ.

ՍԵՂԱՆԻ ՎՐԱՅ ԵՂԱՅ ԱՆՊԱՏԵԱՃ ԿԵՐՊԵՐ.

(Շարայարութիւն. Տես էջ 41.)

1 Ուտելու ժամանակներանը շատ կը լեցընէ, եւ
կամ անանկ լեցուն բերնով կը խօսի, որ քովը
կեցողներուն երեսը կերակուրի ցատքը տուկնե-
րով կը ձնփէ :

2 Երբոր կերակրոյն մէջ օտար նիւթ մը գտնէ,
փոխանակ լեչեայն առանց ուրիշի իմացընելու
սկաւառակին մէկ ծայրը ծածկելու, ամենուն կը-
ցուցընէ, ու ամենուն սիրտը կը խառնէ :

3 Խմելէն առաջ բերանը չսրբեր, անով գաւաթին եզերքը շրթունքներուն ձեւը կելլէ, եւ կամ լեցուն բերնով կրխմէ ու կերակրոյն մէկ մասը գաւաթին մէջ կը բաժնի :

4 Դգալն անանկ շատ կը լեցընէ՝ որ կարելի չըլլար մէկ անգամով ուտել . որ եթէ անանկ չլեցընէր, կրնար զայն մէկ անգամով պարպել :

5 Հացի կտորով մատուրները կը սրբէ, ու յետոյ բերանը կը նետէ գայն :

6 Ինչ որ իրեն ուտելու կուտան, բերանը չտաքած մէկ մը կը ճոռտուրտայ :

7 Բերանը մինչեւ ականջները կաղտոտէ, եւ կերած ջրոտ բաները դուռնէն վար կը վազընէ :

8 Դանակով ոսկորները կը կտրէ, գանոնք սկաւառակին կը գարնէ, եւ կամ մէջերնէն ծուծը հանելու համար բարձրաձայն կը ծծէ :

9 Հացի պատառ մը կամ մսի կտոր մը բերնէն կը հանէ ու կերակրոյն ջրին կը բաժնի :

10 Աղտոտ դանակի ծայրով աղ կառնու, եւ աղամանին աղը կաղտոտէ :

11 ձակատը, աջուրներն ու քիթը անձեռոցովը (փեշկիթ) կը սրբէ, եւ քրտինքով կամ ձարպով լեցուն՝ սեղանին վրայ կը տարածէ գայն :

12 Կարծես թէ քիչ ատենէն սեղանը առջեւէն պիտի յափշտակեն՝ չկրնար համբերել որ տաք կերակուրները քիչ մը պաղին, եւ դգալով բռնած ապուրին վրայ փչելով՝ քովիններուն վրան գլուխը կաղտոտէ, եւ կամ սկաւառակը դգալով կը խառնէ :

13 Մեկուն գաւաթ մը կամ պտուղ մը տալու ատեն վրան կը փչէ, ու չգիտեր առակը որ կըսէ թէ առանց անձրեւի քամի չըլլար :

14 Ուտելու ժամանակ պոկունքը չգոցեր, եւ բերնին մէջ եղածը ամենուն կը ցուցնէ :

15 Պտուղը դանակով կտրելու տեղ կը խաճնէ, ու շատ անգամ առանց ստրկելու կուտէ, եւ այն ամենուն առջեւ :

16 Իր գործածած գաւաթն ուրիշի կը հրամցընէ :

17 Սեղանի վրայ եղած ատենը քքնելէն կամ քիթը սրբելէն ամենեւին չզգուշանար :

18 Եթէ յանկարծ բերանն այնպիսի բան մը գայ որ պէտք է դուրս ձգէ, փոխանակ կամացուկ մը մատուրներուն ծայրովը եւ որջափ հնար է ծածուկ՝ սկաւառակին մէջ դնելու եւ սպասաւորաց մեկուն տալու որ տանի, սիրտը ետ գալու պէս գայն բերնէն սկաւառակին մէջ կը ձգէ, եւ կամ գետինը կը նետէ : Պտղի կուտերն ալ կամացուկ մը սկաւառակին մէջ դնելու տեղ, կարկուտի պէս բերնէն կը բաժնի :

19 Անանկ անհագարար կուտէ որ կարծես թէ քանի մը օր կերակուր չէ կերած :

20 Իբրեւ թէ ինքը միայն սեղանի վրայ ըլլար, ուտելու ժամանակ ձայներ կը հանէ, դանակը՝ դգալն ու պատառաքողը կը շարժէ. եւ կամ սեղանի ու սկաւառակին գարնելով անախորժ ձայներ կը հանէ :

21 Գետին ընկած պտուղը կամ անոր նման ընկած բանը կը վերցընէ եւ ուրիշի կը հրամցընէ :

22 Սկաւառակին վրայ դրուած ուտելիքը չորս դին կը դարձնէ կընայի, ու եթէ չհաւնի՝ գանելով մը քովինին կուտայ :

23 Ամէն կերակրոց համը կընայի եւ կարծես թէ գանոնք ամենքը պիտի հատցընէ :

24 Սեղանի վրայ ուրիշի սիրտ խառնող խօսքեր կըսէ :

25 Չսիրած կերակուրը վար կը գարնէ, ուտողները կը գանեցընէ եւ ուտել ուզողները ետ կը կեցընէ :

26 Զուր կամ գինի ուզելէն առաջ գաւաթին մէջը կը փչէ ու անձեռոցովը կը սրբէ առանց մտածելու որ ըրածը տանտիրոջ նախատինք է. նոյնպէս նաեւ ապուր չկերած դգալը կը սրբէ :

27 Ապուրին ջուրը դգալով խմելու տեղ, սկաւառակը բերնին կը տանի :

28 Հացը խաճնելով կուտէ փոխանակ քաղաքավար կերպով մատուրներովը պատառ պատառ փրցընելու. եւ կամ պատառներն առաջուց քովը ըլլակի պէս կը դիգէ որ յետոյ ժամանակ չկորսնցընէ :

29 Առանց բնական պատճառի՝ իր հաճոյիցը համար հացին կամ կեղեւը եւ կամ միջուկը կը հանէ կուտէ, ու չորս դին փշրանքով կը լեցընէ :

30 Ոսկորները կը կրծէ, եւ գետինը կամ սեղանին տակը կը նետէ :

31 Երբոր իրեն պնակով կերակուր հրամցընեն, փոխանակ մէջի պատառաքողովը առնելու՝ իրենովը կառնու :

32 Քիչ մնացած կամ բոյորովին հատած կերակուրէն նորէն կուգէ :

33 Չսիրած կերակուրն որ առջեւը բերեն, ծուռ աչքով մը վրան կընայի ու տրտմութեամբ ետ կը դարձնէ :

34 Հացին միջուկովը գնդակներ կը շինէ ու սեղանակցացը մէջ որոց հետ որ աւելի ընտանի է՝ անոնց կը նետէ :

35 Սեղանի վրայէն չտեսածի պէս պտուղ, շաքարեղէն, խմորեղէն, ինչ ազնիւ բան որ գտնէ՝ գրպանը կը լեցընէ, որ առնու տունը տանի :

36 Ապուրը խմած ատենը ձայներ կը հանէ :

37 Սեղանը կերակուր մը բերուելուն պէս առանց սպասելու որ կարգն իրեն գայ, մէկէն սկաւառակը կերկընցընէ իբրեւ թէ ինքն ըլլար սեղանին մեծը. երբեմն ալ սկաւառակը դրուած կերակուրը բաւական չսեպելով՝ աւելի դիր, շատ դիր կըսէ :

38 Թերխորով (բաֆատան) հակիր որ ուտէ՝ կճեպը առանց կոտրտելու ամբողջ կըթողու :

39 Երբորհացի, դանակի կամ ուրիշ բանի պէտք ունենայ, պոռալով կուզէ. որ ընդ հակառակն նշանով մըն ալ կրնար սպասաւորին հասկըցնել : Առանց սպասելու որ իրեն հրամցընեն, ինքը սկաւառակը կերկընցընէ որ կերակուր տան :

40 Պտուղ, խմորեղէն կամ մըրէ իցէ ուտելիք որ հրամցընեն, մէջէն խոշորն ու ազնիւր կընտրէ կառնու իբրեւ թէ ամենէն աւելի արժանաւորութիւն ունեցողը ինքն ըլլար :

Գաւաթը գինիով կամ ջրով մինչեւ բերանը կըլեցընէ, որպէս զի ստեպ լեցընելու ժամանակ չանցընէ :

Առանց ամբջնալու՝ սիրած կերակուրները մէկիկ մէկիկ կընամբէ : Խեղճը կըկարծէ որ մարդս ուտելու համար կապրի. չգիտեր որ ապրելու համար միայն պէտք է ուտէ :

Կերակրոյ մը պակասութիւնը թէ դեմքով եւ թէ լեզուով կըյայտնէ, թէպէտեւ օտարի տուն ըլլայ. որ ընդ հակառակն եթէ տանուտերը նոյն պակասութիւնը գտներ նէ ալ, ինքը պարտըկելու պիտի ջանար, ինծի այնչափ գեշ չերեւար, ինծի շատ համով կուգայ, եւ ասոնց նման խօսքերով :

Կերակրոյ վրայ խօսք բացուած ատենը բոլոր ճարտասանութիւնը կըբափէ :

(Շարայարութիւնը յաջորդ բերքին մէջ :)

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՓԱՐԻԶԷ Ի ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ.
ՆԱՄԱԿ ԵՐԿՐՈՐԳ.

« Միւնիքէն Վեննա քրքալու համար Դանուբի ճամբան ընտրած ըլլալով, առաջ շոգեկառով գնացինք նորէն մինչեւ Ասկապուրկ, անկեց անցանք Տոնաւփերք քաղաքը եւ հոն շոգեմաս մտանք : Ճամբուն վրայ ուրիշ տեղերէն երեւելին ու անուանին էր Ռարիսպոնա քաղաքը, որ գերմաներէն Ռէկենսպուրկ կըսուի, ու Եւրոպայի խիստ հին քաղաքներէն մէկն է : Իրիկուան դեմ հասանք հոն, եւ գլխաւոր տեղուանքը տեսնելու ելած ըլլալով՝ շատ զարմացանք բնակիչներուն վերջի աստիճանի ծանր ու հանդարտ բնաւորութեանը վրայ. վաճառանոցին մէջ անգամ՝ ուր որ ուրիշ տեղ գտնէ կերակրեղէն ու բանջարեղէն ծախողներուն աղաղակները կըյստին սովորաբար, ամենեւին ձայն հանող մը չկար : Գնողները կըմօտենային կըմարցընէին գնելու գաւառ բաներնուն գինը. եւ ծախողին լաւոնական պատասխանն ասնելէն ետեւ՝ ծանր կերպով եւ լուրջեամբ կուտային ստակը, կառնուին ու գաւառին ու կերքային :

« Ռարիսպոնա քաղաքին մօտ է հռչակաւոր Վալ-հայլա տաճարը՝ բարձր լեռան մը վրայ կանգնուած, ու ջորս դին ուրիշ գեղեցկանիւտ լեռներ ու հովիտներ պատած, Դանուբն ալ դիմացէն կանցնի : Վալհայլա ըստաճը Գերմանիոյ անուանի մարդկանց արձաններուն բանգարանն է : Այս հռչակաւոր տաճարը հիմնեց Պաւերայի աշխարհաշէն բազաւորը Լուդովիկոս Ա, 1850ին, եւ նաւակաւորը կատարեց 1842ին այնպիսի

փառաւոր հանդիսով մը՝ որ իր մեծագործ ու հայրենասիրական խորհրդոյն իրաւցընէ արժանի էր : Բոլոր շէնքին ու մէջի արձաններուն վեց միլիոն Ֆրանքէն աւելի գնացեր է : Երկայնութիւնը 92 մէր է, լայնութիւնը 52, եւ բարձրութիւնը 19. Իսկ ձեռք յունական է՝ Արքեմի Պարբեմոն ըստած տաճարին նման : Ներսն ու դուռը եղած արձաններն ու կիսանդրիները ամենն ալ մեծանուն գերմանացի անդրիագործներու շէնքեր են. եւ ուր որ ումանց բուն կերպարանք չէ գտնուած՝ անոնց անունը միայն ոսկի տառերով գրուած է ձերմակ մարմարիոնի վրայ : Գերմանացի մը չկրնար անշուշտ այս տաճարը մտնել առանց ազգասէր հոգոյ մը արբեցութեամբը զմայելու, եւ իր հայրենասիրութիւնը ճիշտի ալ քիչ ըլլայ՝ հարկ է որ յորդորուի իր մեծանուն նախնեաց փառացը վրայ ուրախ եւ օրինաւոր հպարտութիւն մը զգայն գատ՝ բարի նախանձով մը անոնց հետեւող ըլլալու. իսկ օտարագլին այն տաճարին դռնէն դուրս ելած ատենը միթէ կըննայ ջմտաճէլ ու չփափարիլ որ իր ազգն ալ այնպիսի բանգարան մը ունենար, եւ հոն ժողովուած ու շարուած տեսներ իր գերահռչակ աշխարհակալները, բազաւորները, զօրավարները, հայրապետները, մատենագիրները, արուեստագետները, եւ այլն եւ այլն :

« Ռարիսպոնէն մինչեւ Լինց եղած միջոցը շատ զուարճալի գեղեր քաղաքներ ու բերդեր կան Դանուբի